

ARTILERIJOS PABŪKLŲ ŠVENTINIŲ SALIUTŲ LIETUVOJE ISTORIJA

Arvydas Pociūnas
Vytauto Didžiojo karo muziejus

DOI: <https://doi.org/10.47459/ka.2023.38.7>

Anotacija. 2022-aisiais sukako 640 metų, kai Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio (1381–1382) kariuomenė, puldama Jurbarke stovėjusių kryžiuočių pilį, pirmą kartą panaudojo bombardas. Taigi 1382 m. laikomi Lietuvos artilerijos pradžia. Tačiau straipsnyje bus kalbama ne apie artilerijos veiksmus mūšyje, bet mažai nagrinėta tema – apie artilerijos saljutavimą valstybinių švenčių metu ir minint žymesnes istorijos datas. Seniai žinoma, kad, gaudžiant artilerijos pabūklams, iš jų iššauti sviediniai neša mirtį. Tačiau būna ir išimčių – kai iš vamzdžio sklinda tik drebinantis garsas su šviesiai pilkų dūmų kamuoliais, žmonėms sukuriama įspūdinga šventinė nuotaika. Artilerijos saljutavimas – tai iškilminga pasveikinimo ar pagerbimo forma artilerijos pabūklų salvėmis, paprastai skiriamomis svarbiems valstybės asmenims pagerbti, šventėms ar sukaktims paminėti, valstybės vėliavos pakėlimui prie reprezentacinių pastatų ar kariniame laive, įplaukiančiame į kitos valstybės uostą, paskelbti. Artilerijos šventinė salvė – tai sutartinė šūvių papliūpa.

Straipsnyje pristatoma apžvalginė artilerijos pabūklų šventinių saljutų Lietuvoje istorija.

Pagrindiniai žodžiai: artilerija, pabūklas, saljutas, salvė, Kauno karo istorijos klubas.

Kada Europoje ir Lietuvoje pradėta saljutuoti naudojant artilerijos pabūklus, sunku pasakyti, bet nesuklysiu teigdamas, kad pirmieji pabūklai buvo išdėstyti pilyse (lauko artilerijos dar reikėjo palaukti). Siuzerenai – pilių šeimininkai – monarchą ir jo šeimą pasitikdavo bombardų šūviais, jų gausmas drebindavo gimus sosto įpėdiniams, minint svarbius šeimos įvykius, valstybines ir religines šventes, taip pat tuščiu užtaisų (be sviedinio) buvo iššaukiami netikėtai prie sienų pasirodžius priešui. Nesant pilių šeimininkų, jų funkcijas vykdavo pilių komendantai.

LIETUVOS BOMBARDŲ IR ARTILERIJOS PABŪKLŲ SALIUTAI (1382 (?)-1794 M.)

Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje artilerija labai rūpinosi Vytautas Didysis (1392–1430). Jis stengėsi ne tik įsigyti, bet, tikėtina, ir pasigaminti naujausių modelių bombardų – jas Lietuvoje liejino kvietiniai meistrai. Vilniaus pilyje pabūklai, kurie liko arsenale po valdovo mirties, buvo sėkmingai naudojami ne tik mūšiuose, bet ir taikiuose ceremonialuose. Žinoma, kad 1498 m. balandžio mėn. vienas pilies arsenalo pabūklas buvo panaudotas ceremonialo metu. Šį pabūklą traukė 12 porų arklių, lydėjo 18 pabūklininkų ir prižiūrėtojų, greta buvo nešama suvyniota Vytauto Didžiojo vėliava (?). Pabūklą nuveždavo į Žuvų turgų ir iš jo šaudydavo per iškilmes (?). Ant patrankos „Vitold“ (Vytautas) vamzdžio užrašyta: „Aš Vytautas, aš pavadinta Vytauto vardu, griauņu bokštus, verčiu mūrus, saugokis!“ (*Sum Witoldus ego, Witoldi ex nomine dictus, concutio turres maenia sterno, cave!*) Šis pabūklas svėrė 84 centnerius ir šaudė dideliais sviediniais¹.

Ceremonialus paprastai aprašydavo to meto liudininkai.

1539 m. Žygimantui Senajam (1506–1548) atvykus į Vilnių, pasiekė žinia, kad Vengrijos karaliui Jonui Zapojaigui (1526–1540) ir karalienei Izabelei (Žygimanto Senojo ir karalienės Bonos Sforcos dukteriai) gimė sūnus, būsimasis Vengrijos karalius Jonas Zigmantas Zapojaigis (1540–1570). Miestiečiai džiaugsmą išreiškė gausiomis patrankų salvėmis.

1605 m. rugsėjo 27 d. švenčiant Lietuvos didžiojo etmono Jono Karolio Chodkevičiaus pergalę prieš švedus prie Salaspilio (Kircholmo), Laurencijus Bojeris rašė: „*Priešais šventovės duris visi susirinkę piliečiai, / Šaudo aplink šautuvai ir vėliavos plazda virš miesto, bokštuose skamba varpai, dūdena variniai pabūklai, / Baigiantis diena, dangun pakyla greitosios ugnys.*“²

1633 m. birželio 24 d. atvykusį į Vilnių Abiejų Tautų Respublikos valdovą Vladislovą Vazą IV miestas pasitiko patrankų salvėmis.

1644 m. vasarį Vilniuje „*atėjusi žinia apie pergalę prieš totorius<...>*“

¹ Kraševskis, J. *Vilnius. Nuo jo pradžios iki 1750*. Vilnius: Mintis, 220, t. 3, p. 271; Batūra, R. Žemutinė pilis. *Lietuvos pilys*. Vilnius, 1971, p. 31; Pociūnas, A. Lietuvos artilerijos pabūklų liejyklos, dirbtuvės ir arsenalai. *Mokslas ir technika*, 1993, Nr. 11, p. 20.

² Bojeris, L. *Karolomachija*. Vilnius, 1992, p. 153.

*pralinksmino karalių, ir [vasario] 22-ąją surengtos viešos padėkos pamaldos, ir džiūgavimo ženklan nugriaudėjo 40 patrankų*³.

1649 m. sausio mėn. būsimam valdovui Jonui Kazimierui atvykus į Krokuvą, mieste nenutildamos griaudėjo pabūklų salvės. Sausio 17 d. po valdovo vainikavimo katedroje, Vavelio pilyje, ceremonijos Jonui Kazimierui su svečiais susėdus prie iškilmių stalo, po paskelbto pirmojo tosto nugriaudėjo artilerijos saliuatas. Salvės tęsėsi apie valandą⁴.

1664 m. gegužės 15 d. aidint patrankų ir kitų šaunamųjų ginklų šūviams vilniečiai pasitiko valdovą Joną Kazimierą⁵.

1745 m. Vilniaus vaivada (tuo metu aukščiausiajam LDK valdžios pareigūnui), LDK didžiajam etmonui Mykolui Kazimierui Žuvelei tik įvažiavus pro Aušros vartus, miestą sudrebino artilerijos pabūklų salvės ir tęsėsi tol, kol jis pasiekė katedrą⁶.

1767 m. birželio 3 d. kunigaikščiui Karoliui Stanislovui Radvilai (dar vadinamam *Ponas mielasis*, lenk. *Panie Kochanku*), tuo metu Radomo konfederacijos pirmininkui, priartėjus prie Vilniaus ir Aušros vartų, pagerbiant šį žymų svečią, miestiečių buvo iššauta 300 saliuoto šūvių⁷.

1760 m. gruodžio 28 d., švenčiant kunigaikštystės Teofilės Konstancijos Radvilaitės vardines, anksti ryte iš Nesvyžiaus pilies artilerijos pabūklų buvo iššauta 100 salvių (?). Išrikiuotas pilies apsaugos dragūnų batalionas pasveikino varduvininkę. Vidurdienį, bažnyčioje vykstant pamaldoms, pabūklų salvės toliau drebino Nesvyžių⁸.

1762 m. gegužės 16 d. Ignotui Jokūbui Masalskiui pradėjus eiti Vilniaus vyskupo pareigas taip pat griaudėjo artilerija: ceremonijos veiks-

---

³ Vilniaus Žemutinė pilis XIV a.–XIX a. pradžioje. 2002–2004 m. istorinių šaltinių paieškos. Vilnius, 2006, p. 376.

⁴ Tyla, A. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdas per Dvidešimtmetį karą (1648–1667)*. Vilnius, 2010, p. 61–62.

⁵ Samalavičius, S. *Vilniaus miesto kultūra ir kasdienybė XVII–XVIII amžiuose*. Vilnius: Edukologija, 2011, p. 35.

⁶ Gričiūtė-Šverebienė, L. *XVII–XVIII a. bažnytinės procesijos Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje*. Vilnius, 2011, p. 62.

⁷ Kotlubajus, E. *Radvilos*. Vilnius, 1995, p. 367.

⁸ 1753 m. Nesvyžiaus pilies artilerijos arsenalą sudarė 30 patrankų ir 7 mortyros. Волкай, М. *Нясвіжскага замка*. Мінск, 2015, с. 178.

Prie XVIII a.,
6 svarų patrankos.
Darbuotojai
dėvi Lietuvos
1776 m. ir 1792 m.
pavyzdžio
artilėrijos ir
pėstininkų
uniformų
rekonstrukcijomis.
(VDKM)

mus lydėjo patrankų salvės ir varpų muzika⁹.

1787 m. birželio mėn. perlaidojant Oną Liudviką Micelskytę-Radvilienę, nešant karstą į rūsį, šaudė išrikiuoti šaulių (jėgerių) ir grenadierių batalionai¹⁰. Jiems pritarta patrankų salvėmis¹¹.

1783 m. gegužės 8 d. Paulavos (dar vadinamos Pavlovo) respublikoje, kurią 1769 m. prie dabartinio Mažosios Merkinės kaimo (Šalčininkų r.) įkūrė Vilniaus kanauninkas Povilas Ksaveras Bžostovskis, jo karališkosios didenybės vardo diena buvo paminėta patrankų salvėmis¹².

Labai dažnai saliuotuota ir per bažnytines apeigas, kurios tęsdavosi kelias ir daugiau dienų. 1738 m. Pinske vyko dviejų dienų iškilmės, skirtos šv. Jonui Pranciškui Regiui pagerbti. Kai šventojo paveikslą nešė į Jėzuitų

⁹ Griciūtė-Šveberienė, L. *XVII–XVIII a. bažnytinės procesijos Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje*, p. 63.

¹⁰ Po 1717 m. Nebyliojo seimo Lietuvos didysis ir lauko etmonai turėjo po janyčarų vėliavą (jose tarnavo įvairių tautybių vyrai. Jie vilkėjo turkų osmanų pavyzdžio uniformomis, turėjo atitinkamą ginkluotę ir ekipuotę). 1780 m. šios vėliavos buvo pakeistos. Vietoje jų buvo suformuotos Didžiojo etmono buožės šaulių (jėgerių) ir Lauko etmono buožės grenadierių vėliavos, jas dažnai vadino batalionais.

¹¹ Matušakaitė, M. *Išėjusiems atminti. Laidosena ir kapų ženklėnimas LDK*. Vilnius, 2009, p. 238.

¹² Arlauskienė, A.; Jurgelevič, L.; Šmigelskytė-Stukienė, R. *Povilas Ksaveras Bžostovskis – Paulavos respublika*. AB „Actus“, 2014, p. 127.

bažnyčią, buvo giedamos giesmės, jas sustiprino pabūklų ir šalia išsiri-
kiavusio pėstininkų regimento saliotai¹³.

1754 m. rugsėjo 7 d. Oršoje iš seno bažnyčios pastato į naują iš-
kilmingai buvo pernešamas Švč. Mergelės Marijos paveikslas, kurį iš
abiejų pusių lydėjo LDK artilerijos generolo Antano Juozo Davainos-
Solohubo (1746–1759)¹⁴ Lietuvos artilerijos korpuso raitosios freikom-
panijos (komandos) artilerijos grenadieriai¹⁵. Artileristai, pagerbdami
paveikslą, saliotavo nepertraukiamomis salvėmis šaudydami iš 12 pa-
trankų.

1756 m. rugsėjo 11–12 d. Vilniuje Trinitorių bažnyčios konsekavimo
Švč. Trejybės ir Šv. Atpirkėjo titulų ir penkių naujų altorių pašventinimo
proga Sapiegų rūmų sode vakare buvo surengta išpūdinga šventė. LDK ar-
tileristai pademonstravo savo parengtą „*portretų ir herbų iliuminaciją*“¹⁶.
Rugsėjo 12 d. konsekracijos iškilmės prasidėjo pabūklų salvėmis, šventė
tęsėsi iki vakaro¹⁷.

Patrankų salvės buvo neatskiriama ceremonialų ir procesijų dalis.
Dr. Liepa Gričiūtė-Šverebienė savo knygoje rašė:

„1760 m. gruodžio 31 d. Vitebske, Naujųjų metų išvakarėse, pirmą va-
landą, rotušėje patrankoms davus ženklą [tikriausiai pabūklai buvo išdės-
tyti Rotušės aikštėje – aut. past.], Vitebsko miesto vėliavos <...> pakėlimui
suėjo cechai; patrankoms antrą kartą davus ženklą [nuaidėjus salvei – aut.
past.] rotušėje kalbą sakė <...> ponas Vitebsko vaivadijos medžioklis <...>.
Patrankoms iššovus trečią kartą cechai su vėliava ir visa kompanija išku-
bėjo į mišparus Bernardinų bažnyčioje <...> po pamokslo patrankoms da-
vus ženklą, prasidėjo įvedimo aktas <...>. Rytojaus, t. y. Naujųjų Metų,
dieną, 5 valandą iššovus patrankoms, prasidėjo ankstyvosios pamaldos
<...>“¹⁸

¹³ Ten pat, p. 60.

¹⁴ Ten pat, p. 62.

¹⁵ Machynia, M.; Rakutis, V.; Srzednicki, Cz., *Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego. Ofi-
cerowie Rzeczypospolitej Obojga Narodow 1777–1794*. Spisy, Krakow, 1999, s. 266–268.

¹⁶ Janonienė, R.; Purlys, E. *Sapiegų rūmai Antakalnyje*. Vilnius, 2012, p. 48–49.

¹⁷ Ten pat.

¹⁸ Gričiūtė-Šverebienė, L. *XVII–XVIII a. bažnytinės procesijos Lietuvos Didžiojoje Kuni-
gaikštystėje*, p. 205–209.

Artilerija aktyviai dalyvavo ir Vilniaus miesto iškilmėse. 1761 m. birželio 6 d. per Trijų augustinų emeritų ordino palaimintųjų įvedimo į Vilniaus augustinų emeritų bažnyčią iškilmes ties miesto gynybine siena stovėjusiais Subačiaus vartais iš patrankų (kurios tikriausiai buvo išdėstytos šalia dar neužverstos bastėjos) buvo šaudoma ryte ir vakare¹⁹. Artileristai saliotavo šaudydami ne tik iš patrankų, bet ir iš mortyrų (Lietuvoje saliotas iš mortyrų – ganėtinai retas atvejis).

1766 m. rugsėjo 23 d. Kaune vyko Kristaus žaizdų brolijos prie parapinės Šv. Petro bažnyčios įsteigimo ir Šv. Teklės iškilmės. Apie 15 val. iš Jėzuitų bažnyčios link parapinės bažnyčios pajudėjo procesija. Jos metu skambėjo varpai, grojo orkestras ir be perstojo aidėjo patrankų ir mortyrų salvės²⁰.

Karo metu parakas buvo labai reikalingas, bet pergalems paminėti jo negailėta. 1794 m. vykstant sukilimui Lietuvoje, išvijus iš Vilniaus rusų dalinius, liepos 21 d. bažnyčiose giedant „Te Deum laudamus“, miestą drebino pergalingos artilerijos salvės²¹.

Iš pateiktų pavyzdžių matyti, kad Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje labai dažnai renginiams, ceremonialams reikšmingumo suteikdavo artilerijos salvės, kurias daugiausia iššaudavo Lietuvos kariuomenės pabūklininkai, vėliau – artileristai. Dažniausiai tam buvo naudojamos patrankos, mortyros, iš kurių šaudant buvo saliotuojama pilyse, prie valdovo ir didikų rūmų, bažnyčių, miestų gynybinių įtvirtinimų, turgaus aikščių. O saliotinės patrankėlės naudotos mažesniuose miesteliuose ir dvaruose, cechuose, ir tai tik fejerverkams leisti. Artilerijos salvės, be išvardintų atvejų, lydėdavo cechų, tikinčiųjų procesijas, atlaidus, įvairias gyventojų šventines eisenas, kariuomenės iškilmingas rikiuotes, paradus. Tai buvo tarsi signalai, kurie ceremonialuose, paraduose, netgi religiniuose renginiuose padėdavo orientuotis (kas ypač svarbu prieš pradedant atlikti kokį nors svarbų renginio veiksmą).

¹⁹ Ten pat, p. 191.

²⁰ Ten pat, p. 58.

²¹ Brusokas, E. 1794 m. sukilėlių viešieji renginiai Vilniuje. *XVIII amžiaus studijos. Nr. 4. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Visuomenė. Kasdienybės istorijos*. Vilnius, 2018, p. 225–226.

ARTILERIJOS SALIUTAI OKUPANTŲ SUNAIKINTOJE LIETUVOS VALSTYBĖJE (1795–1919 M.)

1795 m. Rusija, Prūsija ir Austrija organizavo Lietuvos ir Lenkijos valstybės padalijimą, t. y. Abiejų Tautų Respubliką paprasčiausiai ištrynė iš Europos žemėlapiu (Lietuvos didžioji dalis teritorijos atiteko Rusijai, Užnemunė – Prūsijai), buvo išformuotos jų kariuomenės, mūšiuose sunaikinta artilerija, bet dvaruose dar buvo likę saliotinių patrankėlių, kurias turtingi šlėktos retsykais panaudodavo įvairiuose renginiuose. Okupacijų laikotarpiu artilerijos saliotai nenutilo, bet jie jau buvo ne savos kariuomenės, o svetimųjų.

1812 m. gruodžio 14 d. Prancūzijos Didžiosios armijos daliniams pasitraukus iš Kauno, miestą užėmė Rusijos kariuomenės Dono kazokų daliniai, vadovaujami kavalerijos generolo grafo M. Platovo. Šiam rusams svarbiam įvykiui (tuo metu Kaunas, įsikūręs Nemuno dešiniajame krante, buvo vienas paskutinių didesnių Rusijos imperijos miestų, be to, birželio mėnesį čia Prancūzijos kariuomenė persikėlė per Nemuną ir prasidėjo karas su Rusija) paminėti kavalerijos generolas M. Platovas įsakė Turgaus aikštėje (dabar – Rotušės) pastatyti artilerijos pabūklus ir iššauti 101 šūvį²².

XIX a. saliotuojama vis dažniau. 1818 m. spalio 1–lapkričio 15 d. Vokietijoje, Acheno mieste, vyko tarptautinis kongresas, kuriame dalyvavo Austrijos, Prūsijos ir Rusijos valdovai, Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos valdovai²³. Be svarbių politikos ir diplomatijos klausimų, buvo aptariama valstybinių švenčių, svarbių istorinių įvykių minėjimo tvarka. Buvo reglamentuotas saliotavimas sutinkant ypač svarbius asmenis: nurodyta valstybių imperatorius, karalius su žmonomis sutikti 33 šūviais, valstybių prezidentus, valdovų šeimų narius – 21 šūviu, aukštus karinius veikėjus, įgaliotuosius pasiuntinius – 19 šūvių, konsulus – 7 šūviais, vicekonsulus – 5 pabūklų šūviais. Išimtiniais atvejais žinomų žmonių laidotuvėse leista saliotuoti 3 šūviais. Tačiau susiklostė taip, kad vis dažniau tekdavo saliotuoti atvykusiems prezidentams. Kodėl būtent 21 šūviu? Teigiama, kad šio ceremonialo 21 šūvio saliotai pradėti naudoti XVIII a., kai kariniai laivai – fregatos įplaukdavo į kitų valstybių uostus ir saliotuodavo iš

---

²² Гуковский, К. *Город Ковна*. Ковна, 1904, с. 37.

²³ *История дипломатии*. Москва, 1941, т. 1, с. 386–386.

vieno borto 20 patrankų ir dar vienos patrankos denio priekyje arba prie borto.

XIX a. saljutai Lietuvos teritorijoje dažniausiai griaudėdavo Rusijos carams atvykus inspektuoti karinių dalinių arba priimti karinių paradų vadinamuosiuose Marso laukuose Vilniuje, Kaune (Linkuvoje).

1831 m. Vilniaus pilių teritorijoje carinės Rusijos valdžia įrengė II klasės tvirtovę – ant Gedimino kalno buvo įrengtos pozicijos ir pastatyti 8 didelio kalibro pabūklai²⁴. Sugalvota kiekvieną dieną dvyliktą valandą iššauti iš patrankos, taip pat kai kuriomis progomis saliotuoti²⁵. Tačiau nuo patrankų šūvių sukeltos vibracijos pradėjo skilinėti statinių sienos. 1843 m. caras Nikolajus I, sužinojęs, kad pilies sienos skilinėja, liepė nebešaudyti iš jos teritorijos esančių patrankų²⁶.

1887 m. rugsėjo 13 d. Kaune baigus statyti pirmuosius fortus, kitus fortifikacinius statinius, juos apginklavus, buvo paskirtas pirmasis tvirtovės komendantas – infanterijos generolas O. Klemas. Taip sunaikintos valstybės teritorijoje buvo įkurta Rusijos imperijos I klasės tvirtovė. 1912 m. Kauno tvirtovės komendantas kavalerijos generolas V. Grigorjevas įgulos kariams išleido įsakymą Nr. 26, kuriame nurodė 9 val. ryto kelti ir 6 val. vakaro nuleisti 9-osios (Ąžuolyno kalnas) stacionariosios baterijos pastatytu stiebu tvirtovės vėliavą: prieš ją keliant ir nuleidžiant išrikiuoti garbės kuopą, o budintiems artileristams – saliotuoti šūviais iš pabūklo. Ši graži priemonė buvo įgyvendinta, tačiau kartu ji vietos gyventojams kasdien primindavo, kad Kaunas virto tipišku karinės tvirtovės miestu²⁷. Atrodo, kurį laiką toje pačioje vietoje savo vėliavą kėlė ir vokiečiai.

²⁴ Drėma, V. *Dingęs Vilnius*. Vilnius, 2021, p. 105.

²⁵ Budreika, E. Aukštutinė pilis. *Lietuvos pilyys*. Vilnius, 1971, p. 52.

²⁶ Povilaitytė, E. Vilniaus Aukštutinės pilies rūmų ikonografija: nuo dokumentinio fiksavimo iki vizijų. *Lietuvos pilyys*, 2009, Nr. 5, p. 85–87.

²⁷ Pociūnas, A. *Kauno tvirtovės gynyba 1915 m.* Vilnius, 2008, p. 18.

LIETUVOS RESPUBLIKOS ARTILERIJOS SALIUTAI (1818–1940 M.)

1918 m. vasario 16 d. Lietuvai atkūrus valstybingumą, Kaunas kuriam laikui tapo laikinąja sostine. Kartu su valstybe atsikūrė ir jos kariuomenė, artilerija, mieste vyko kariniai paradai. 1921 m. Vasario 16-oji buvo sutikta labai šventiškai. Štai kaip ji buvo aprašyta tuometėje spaudoje:

„*Apie 1 val. Žaliajam kalne [dabartinėje Vileišio aikštėje – aut. past.] vyko kariuomenės paroda. Dalyvavo visų ginklų kariuomenė ir karo mokykla. Į parodą atvyko ir brangūs užsienio svečiai<...> mūsų aukštieji valdininkai ir valdžios atstovai. Parodą priėmė e. Valstybės Prezidento pareigas, Steigiamojo seimo pirmininkas Stulginskis. Parodos metu saliotavo Kauno įgulos armotos. Šrapnelės, kaip gervės ar baltos gulbės, aukštai giedrumoj sprogo, plaukė baltais kamuoliais ir nyko drauge su debesiais.*“²⁸

Tačiau tokio lygio saliotais, regis, daugiau nebuvo saliotuojama, bet norinčiųjų turėti savo ceremonialą tikrai buvo, ypač to norėjo kariūnai. Išeitį jie rado. Kada tiksliai tai nutiko, sunku pasakyti, bet aišku, kad XX a. 3-iojo dešimtmečio pradžioje. Paskaitykime liudininko pasakojimą:

„*Stotyje [autobusų – aut. past.], ypač vasaros metu, būdavo nepaprastai gražu. Nuo kalno visas Kaunas matėsi kaip ant delno ir iš visų pusių supo gražusis Vytauto kalno ąžuolynas. Dėl to labai dažnai stotį lankydamo įvairios ekskursijos. Stoties rajone stovėjo sena patranka, iš kurios kasdiena 12 val. vienu šūviu skelbdavome Kaunui tikrą laiką. Į ją iš vakaro pripildavome parako, užkimšdavome žemėmis bei moliu ir su bikfordo virvelės pagalba 12 val. iššaudavome. Kartą, ar per neapsižiūrėjimą, ar jos užtaisytojo sumanymu pokštą iškrėsti, kartu su žemėmis pateko į ją gana didokas akmuo. Iššovus akmuo atsimušė Vytauto prospekte į medinę tvorą ir išlaužė jos vieną lentą, tik laimingu būdu nepataikęs šaligatviuėjusiam karininkui (dabar atsargos majorui). Kiek vėliau ta patranka priėjo savo galą. Iš vakaro kietai žemių ir molio primušta per naktį smarkiai užšalo ir rytojaus dieną 12 val. paskutinį kartą su nepaprastu trenksmu pati išlėkė į padangę, o jos atskiri gabalai krisdami giliai sulindo stoties rajone į žemę. Jos netekę laiką skelbdavome rankinėmis granatomis.*“²⁹

---

²⁸ Vasario 16 d. šventė Kaune (Šventės pradžia). *Lietuva*, 1921, vasario 18.

²⁹ *Karo technikos dalių dvidešimtmetis*, 1919–1939. Kaunas, 1938, p. 423.

Tarpukario Lietuvoje saljutai buvo naudojami griežtai pagal protokolą, pavyzdžiui, pasitinkant kitų valstybių karo laivus, atplaukusius su draugiškais vizitais. Nors ir labai retai, kartais įvykdavo nelaimingų atsitikimų, vienas iš jų atsitiko vienai mūsų pabūklo igulai.

1928 m. birželio 20 d. į Klaipėdos uostą įplaukė Didžiosios Britanijos karo laivyno lengvasis kreiseris „Canterbury“. Karo laivas saljutavo 21 šūviu, jam atsakė 2-ojo artilerijos pulko 4-osios baterijos du pabūklai. Vienas iš pabūklų sprogo. Saljutavimui vadovavęs vyr. ltn. N. Jakučiūnas ir trys pabūklo igulos artileristai buvo mirtinai sužeisti³⁰.

1939 m. atgavus Vilnių, pagerbiant šį istorinį įvykį, Lietuvos artilerija vėl drebino miestą šventinėmis salvėmis. Spalio 28 d. sudarytoje vėliavos pakėlimo Gedimino kalne Vilniuje iškilnių programoje buvo nuodugnai aprašyta 1939 m. spalio 29 d. renginio veiksmų seka:

„Vėliavą pakėlus, orkestras nutraukia maršą ir toliau groja Lietuvos himną. Varpai skambina nuo pirmo iki paskutinio patrankos šūvio<...> daliniai surikiuoti aikštėse gerbia ginklu, kol girdėti patrankų šūviai<...> 4-ojo artilerijos pulko vienos baterijos 2 artilerijos pabūklai (tai prancūziška M 1897 modelio 75 mm lauko patranka) saljutavo 21 patrankų šūviu, Vilniaus miesto bažnyčiose skambino visais varpais. Vėliavą pakėlus, orkestras nutraukia maršą ir toliau groja Lietuvos himną. Varpai skambina nuo pirmo iki paskutinio patrankos šūvio.“³¹

Taikų Lietuvos ir jos kariuomenės gyvenimą nutraukė negailestingi istoriniai įvykiai – Antrasis pasaulinis karas, hitlerinė ir sovietinės okupacijos. 1944–1990 m., antrosios sovietinės okupacijos laikotarpiu, artilerijos pabūklų šventinės salvės, dažniausiai iššauamos sostinėje, buvo skirtos sovietinės santvarkos šventėms paminėti.

³⁰ Beniušis, R. Užmirštieji Lietuvos kariuomenės artileristai. Prieiga per internetą: <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/istorija/uzmirstieji-lietuvos-kariuomenes-artileristai-582-1474018>

³¹ Martinionis, A. *Žygis į Vilnių. 1939 m. spalio 27–29 d.* Vilnius, 1997, p. 144–145.

ATKURTOS LIETUVOS VALSTYBĖS ARTILERIJOS ŠVENTINIAI SALIUTAI VĖL GAUDŽIA

Ilgai laukėme, kol pagaliau vėl pradėjo šviesti laisvės spinduliai. Istorija dar kartą suteikė galimybę atkurti Lietuvos valstybingumą. 1989 m. spalio mėn. buvo įkurtas Kauno karo istorijos klubas, pirmasis istorinės rekonstrukcijos klubas Lietuvoje³². Jis siekė atkurti tarpukario Lietuvos kariuomenės tradicijas, padėti formuoti jos Garbės sargybos kuopą (tada, galvojome, atitinkančią istorinę LDK Pėsčiosios gvardijos kuopą) ir aprengti ją 1934 m. pavyzdžio uniformomis. Tačiau stiprėjant Krašto apsaugos ministerijai, kuriantis kariniams daliniams, daugelis jo narių nedvejodami stojo į tikrąją karo tarnybą. Teko klubą reorganizuoti, tik dabar jo tikslas buvo rekonstruoti tuo metu beveik pamirštą Lietuvos kariuomenės 1776–1795 m. laikotarpį, apimant 1812 ir 1831 m. sukilimo lietuvių dalinių istoriją. Ypatingą dėmesį skyrėme Lietuvos artilerijai. Reikėjo surasti ir rekonstruoti to meto artilerijos pabūklus, uniformas, ginklus, išmokti jais naudotis, o pramokus pradėti organizuoti didesnių mūšių rekonstrukcijas, dalyvauti Europos karo istorijos klubų rekonstrukcijose. Dalis klubo narių buvo Vytauto Didžiojo karo muziejaus muziejininkai. Pagaliau teko ieškoti ir paradinės veiklos. Buvo rekonstruotas 6 svarų 1746 m. atlietos patrankos (97 mm kalibro, apie 856 kg svorio) vamzdis ir įdėtas į padarytą lafetą, pagaminti patrankos įrankiai. Sudarėme įgulą, išmokome patranką prižiūrėti ir iš jos šaudyti, bet nežinojome, kur ją panaudoti. Nusišypsojo sėkmė. 1996 m. vasario 16 d., švenčiant 75-ąsias muziejaus įkūrimo metines, atvyko Lietuvos Respublikos prezidentas Algirdas Brazauskas. Iš istorinio pabūklo iššovus pirmąsias tris salves, įsisiautėjo trumpa, bet smarki pūga. Nekeipdamas dėmesio į pūgą, prezidentas priėjo prie patrankos, ją apžiūrėjo, šio to paklausinėjo ir šypsodamasis nuėjo muziejaus pastato link.

Ilgai laukti pripažinimo nereikėjo. 1997 m. Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija ruošėsi iškilmingai įsikelti į dabartinius Prezidento rūmus. Į šį iškilmingą renginį buvome pakviesti ir mes, kad iššautume iš senovinio pabūklo šventinę salvę. Patrankos įgulą daugiausia sudarė civiliai klubo nariai, todėl reikėjo papildomai treniruotis, kad viskas būtų neprie-

---

³² Dusevičiūtė-Neimontienė, G. Postmodernus istorinės rekonstrukcijos judėjimas Lietuvoje. *Res humanitariae*, t. XXVI, 2019, p. 92–109.

kaištingai atlikta: išmokti tinkamai ją užtaisyti ir išvalyti, nustatyti užtaisų galingumą, patikrinti pabūklo įrankius ir jo būklę, jį nublizginti. Komandų veiksmus ir užduotis, kam ir kokias reikės skirti salves, aptarėme Prezidento kanceliarijoje. 1997 m. gegužės 16 d., penktadienį, 15 val. S. Daukanto aikštėje nuaidėjo trys salvės: „Lietuvos valstybei!“, „Vilniaus miestui!“ ir „Respublikos Prezidentui!“³³ Po kiekvienos salvės skambėjo audringos ovacijos, jų tikrai buvo daug. Svarbiausia – vyrai nugalėjo jaudulį ir viską atliko labai gerai, griežtai laikydamiesi pasirinktos epochos veiksmų eigos. Taigi Vilniaus istorinėje vietoje po 203 metų pertraukos vėl buvo šaudoma iš 6 svarų patrankos, o aplink ją sukinėjosi „artilristai“ rekonstruotomis 1792 m. pavyzdžio LDK kariuomenės artilerijos uniformomis.

Dabar jau 20 metų S. Daukanto aikštėje prie Prezidento rūmų (nuo 2006 m. Vytauto Didžiojo karo muziejus perėjo Krašto apsaugos ministerijos žinion, todėl visos valstybinių ceremonijų, kuriose dalyvauja klubas, detalės yra derinamos su šios ministerijos Protokolo skyriumi) rengiamos Lietuvos Respublikos Prezidento inauguracijos iškilmės, liepos 6 d. – Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo ceremonialas. Šiuose renginiuose dalyvauja ir Kauno karo istorijos klubas prie Vytauto Didžiojo karo muziejaus – iš istorinės patrankos iššauna šventines salves.

2001 m. sausio 1 d. klubas su dviem patrankomis (kurios yra 1792 m. pavyzdžio 3 svarų bataliono patrankų kopijos, išlietus Ukmergėje) išvyko į Vilnių pasitikti antrojo tūkstantmečio. Patrankos buvo užvežtos ant Gedimino kalno. Čia 11 val., dalyvaujant Garbės sargybos kuopai, buvo iškelta naujojo tūkstantmečio Lietuvos valstybės vėliava. Keliant vėliavą iššautos trys salvės (po tris šūvius kiekviena): „Lietuvos valstybei!“, „Lietuvos žmonėms!“ ir „Valstybės vėliavai!“³⁴.

2004 m. kovo 29 d. apie 20 val. prie Krašto apsaugos ministerijos rūmų tarp kariuomenės dalinių šalia dviejų 3 svarų bataliono patrankų stovėjo klubo nariai. 20 val. 10 min. iš JAV sostinės Vašingtono atskriejo žinia – Lietuva priimta į NATO! Po šios istorinės žinios nuaidėjo trys pabūklų salvės³⁵. Netrukus – 2004 m. gegužės 1 d. – Lietuvos žmonės vėl turėjo progą švęsti. Renginyje prie Seimo rūmų Vilniuje, kuriame dalyvavo valstybės vadovai, Vyriausybės, Seimo nariai, užsienio valstybių

³³ Pociūnas, A. Dienoraštis. Kaunas, 1997 m., gegužės 16 d.

³⁴ Ten pat, 2001 m., sausio 1 d.

³⁵ Ten pat, 2004 m., kovo 29 d.

pasiuntiniai, iš dviejų 3 svarų bataliono patrankų (kopijų) buvo iššautos trys salvės. Viskas buvo atlikta nepriekaištingai, todėl salvės sutiktos audringais plojimais, jas skyrėme paminėti istoriniam mūsų šaliai įvykiui – Lietuva tapo Europos Sąjungos nare³⁶.

2009 m. liepos 6 d. Vilniaus S. Daukanto aikštėje vyko vienas įspūdingiausių, nepamirštamų valstybinių renginių, surengtas 1009 m. pirmą kartą Lietuvos vardo paminėjimo rašytiniuose šaltiniuose (Kvedlinburgo analuose) proga. Šioje šventėje Kauno karo istorijos klubo įgula iš senovinės patrankos iššovė tris salvės: „Karaliui Mindaugui!“, „Lietuvos valstybei!“ ir „Lietuvos tūkstantmečiui!“. Jas stebėjo gausybė Lietuvos žmonių, taip pat daug aukštų svečių: kadenciją baigiantis Lietuvos valstybės vadovas Valdas Adamkus su pirmąja ponia Alma Adamkiene, popiežiaus Benedikto XVI legatas, Kardinolų kolegijos dekanas kardinolas Andželas Sodanas (*Angelo Sodano*), Latvijos prezidentas Valdis Zatleris ir jo sutuoktinė Litita Zatlerė, Lenkijos prezidentas Lechas Kačinskis, Ukrainos prezidentas Viktoras Juščenka, Islandijos vadovas Olafuras Ragnaras Grimsonas (*Ólafur Ragnar Grímsson*) su žmona Dorita Musif (*Dorrit Moussaieff*), Suomijos prezidentė Tarja Halonen su vyru Penti Arajarviu (*Penti Arajarvi*), Gruzijos prezidentas Michailas Saakašvilis su sutuoktine Sandra Elisabet Roelofs, Švedijos karalius Karlas Gustavas XVI su karaliene Silvija, Norvegijos karalius Haroldas V su karaliene Sonja, Danijos karalienė Margarita II, kitų valstybių premjerai, ministrai, kiti garbūs svečiai³⁷. Prie tokių valstybinių renginių labai derėjo istorinės patrankos salvės, įgula senovinėmis uniformomis ir monarchų bei kitų aukštų svečių plojimais. Švęsti Liepos 6 d. – Valstybės ir Tautinės giesmės dieną – S. Daukanto aikštėje aidint senovinės patrankos salvėms jau tapo tradicija.

Nepamirštos istorinių pabūklų salvės ir Karo muziejaus sodelyje. Senovinės patrankos įgula, sudaryta iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus darbuotojų, iššauna tradicines salves Vasario 16-osios, Kovo 11-osios, Liepos 6-osios (jeigu dėl rimtų priežasčių atšaukta ceremonija S. Daukanto aikštėje), Lapkričio 23-osios proga. Tačiau kartais šaudoma ir kitais atvejais, kad ir gynybos atašė pasikeitimo proga. Pulkininkas Andžejus

³⁶ Ten pat, 2004 m., gegužės 1 d.

³⁷ Jackevičius, M. Karaliai ir prezidentai atidarė Valdovų rūmus. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/karaliai-ir-prezidentai-atidare-valdovurumus.d?id=22971069>

Firevičius (*Andrzej Firewicz*), gynybos atašė prie Lenkijos Respublikos ambasados, rašo:

„*Bet dabar ponas Pociūnas mane užklupo. Pastačiau automobilį priešais muziejų ir su plk. Pongovskiu ėjome plačia aikšte muziejaus link. Prie įėjimo į muziejų pastebėjau senovinę patranką, o prie jos vilkinčius istorines uniformas tris artileristus, rodos, Napoleono epochos [uniformos LDK 1792 m. pavyzdžio – aut. past.]. Vienas iš jų energingu žingsniu priėjo ir raportavo man apie pasirengimą pasveikinti. Vos pažinau, kad tai buvo A. Pociūnas. Kiti du artilerininkai irgi buvo muziejaus darbuotojai. Pociūnas davė įsakymą, ir patranka iššovė. Griausmas ir blykstelėjimas buvo įspūdingas. Širdingai jiems padėkojau už tokį neįprastą pasveikinimą<...>*“³⁸

Pažymėtina, kad nuo 1996 m. iki šiandienos švenčių ceremonialuose dominuoja trijų šūvių salvės. Tačiau buvo atvejų, kai salves sudarė 21 šūvis. 2001 m. Lietuva minėjo 170-ąsias 1831 m. sukilimo metines. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sumanymu, kurį palaikė Krašto apsaugos ministerija ir kitos valstybės institucijos, 2001 m. birželio 17 d., dalyvaujant Lenkijos Respublikos gynybos ministrui B. Komorovskiui, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministrui L. Linkevičiui, griaudžiant artilerijos salvėms, Panerių mūšio vietoje buvo atidengtas paminklas. Iš penkių patrankų (4 kopijos ir 1 originali) 21 šūvį iššovė Kauno karo istorijos klubo prie Vytauto Didžiojo karo muziejaus įgula. Buvo paleistos keturios penkių šūvių salvės ir vienas šūvis iš istorinės patrankos³⁹.

2019 m. rugsėjo 8 d., minint Oršos mūšio 505-ąsias metines, ant Vilniaus gynybinės sienos bastėjos buvo išdėstytos 6 patrankos (5 kopijos ir viena originali). Iš jų buvo iššautas 21 šūvis. Taip, praėjus šimtmečiams, istorinėje vietoje, tik jau griaudint senovinei artilerijai, paminėjome įspūdingą Lietuvos karo istorijos sukaktį.

Atkūrus Lietuvos valstybę, artilerijos saliučių salvėmis vėl pradėjo griaudėti Kauno karo istorijos klubas, kurio veiklą rėmė Vytauto Didžiojo karo muziejus. Toliau po Lietuvą šią seną tradiciją skleidžia daugelis buvusių klubo narių: Ukmergės kraštotyros muziejus, „Viduramžių pasiuntiniai“, Kauno pavieto laisvųjų šaulių klubas. Reikėtų paminėti Lietuvos kariuomenės Generolo Romualdo Giedraičio ir Brigados generolo

³⁸ Firewicz, A. *Vėl Lietuva*. Vilnius, 2006, p. 518–519.

³⁹ Daugirdas, A.; Pociūnas, A. Kauno karo istorijos klubas. *Vytautas Didžiojo karo muziejus 2006 metais*. Kaunas, 2007, p. 77.

Patranka paruošta šventiniam saliučiui. Kaunas. Karo muziejaus sodelis. 2022 m. (VDKM)

Motiejaus Pečiulionio artilerijos batalionus, kurie iššauna salves ne tik iš 1792 m. pavyzdžio 3 svarų bataliono patrankos kopijų, bet ir iš modernių 105 mm haubicų. Iš senovinių patrankų (net jei jos tik kopijos) leidžiamos salvės tautiečiams ir užsienio turistams padeda pajusti valstybės istoriją, prisideda prie jos populiarinimo ir nors šiek tiek baugina, leidžia suprasti – esame didi tauta ir užimame deramą vietą Europos istorijoje, o viską, kas nauja ir naudinga krašto gynybai, mokame įvertinti ir sėkmingai panaudoti.

BAIGIAMOSIOS IŠVADOS

Šis straipsnis nepretenduoja į užbaigtą istorijos tyrimą, atvirksčiai – per amžius tik greitosiomis perbėgta ir įsitikinta, kad leidinių šia tema praktiškai nėra, net enciklopedijose pateikti atsakymai labai glausti ir neišsamūs. Literatūra, kurią panaudojau rengdamas straipsnį, nėra tiesiogiai susijusi su tema, nes minėti autoriai rašė kitomis temomis. Ačiū jiems už tai, kad įdėjo bent vieną ar kelis sakinius, kurie man tapo auk-

Vytautu Didžiojo karo muziejaus darbuotojų pabūklo įgula (su muziejaus vėliava) (VDKM)

siniai. Jų dėka galėjau parašyti platesnį apžvalginį straipsnį. Žinoma, unikalių faktų tikrai būtų galima rasti kronikose, metraščiuose, tačiau tai palieku jau kitiems autoriams, kurie galės plėtoti šią temą, nes plėtoti tikrai yra ką.

Nuolat ieškoma tradicijų, kurios ugdytų tautos ir kariuomenės patriotiškumą, meilę, pagarbą Tėvynei, o kilus pavojui – paskatintų ją ginti. 1939 m. Vilniaus atgavimo datai paminėti parengtą ir įgyvendintą vėliavos pakėlimo Gedimino kalne iškilmių programą reikėtų įtraukti į dabartinės Mindaugo karūnavimo dienos S. Daukanto aikštėje repertuarą. Jeigu Liepos 6-ąją keliant Valstybės vėliavą prie Prezidentūros, pasigirstų trimito signalas, po jo nuskambėtų Valstybės himnas, o paskui aikštę užlietų bažnyčių varpų gausmas, šį efektą sustiprintų iš senovinio pabūklo iššautos šventinės salvės. Ši sustiprinta programa taptų tęstine istorinės ceremonijos dalimi, išskirtinė dėl atgaivintų įvairių epochų akimirkų ir dar populiarsnė, nes keltų žmonių pasididžiavimą savimi ir savo valstybe.

LITERATŪRA

Arlauskienė, A.; Jurgelevič, L.; Šmigelskytė-Stukienė, R. *Povilas Ksaveras Bžostovskis – Paulavos respublika*. AB „Actus“, 2014, p. 263.

Batūra, R. Žemutinė pilis. *Lietuvos pilys*. Vilnius, 1971, p. 31.

Beniušis, R. Užmirštieji Lietuvos kariuomenės artileristai. *15 min*, 2021, kovo 21 [žr. 2023-02-07]. Prieiga per internetą: <https://www.15.lt/naujiena/aktualu/uzmirstieji-lietuvos-kariuomenes-artileristai-582-1474018>

Bojeris, L. *Karolomachija*. 1992, p. 153.

Brusokas, E. 1794 m. sukilėlių renginiai Vilniuje. *XVIII amžiaus studijos. Nr. 4, Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė. Visuomenė. Kasdienybės istorijos*. Vilnius, 2018, p. 218–228.

Jackevičius, M. Karaliai ir prezidentai atidarė Valdovų rūmus. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/karaliai-ir-prezidentai-atidare-valdovu-rumus.d?id=22971069>

Kraševskis, J. *Vilnius, nuo jo pradžios iki 1750*. Vilnius: Mintis, 220, t. 3, p. 271.

Budreika, E. Aukštutinė pilis. *Lietuvos pilys*. Vilnius, p. 303.

Daugirdas, A.; Pociūnas, A. Kauno karo istorijos klubas. *Vytauto Didžiojo karo muziejus 2006 metais*. 2007, p. 227.

Drėma, V. *Dingęs Vilnius*. Vilnius, 2021, p. 105.

Dusevičiūtė-Neimontienė, G. Postmodernus istorinės rekonstrukcijos judėjimas Lietuvoje. *Res humanitariae*, t. XXVI, 2019, p. 92–109.

Firewicz, A. *Vėl Lietuva*. Vilnius, 2006, p. 540.

Griciūtė-Švėrebiene, L. *XVII–XVIII a. bažnytinės procesijos Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje*. Vilnius, 2011, p. 363.

Janonienė, R.; Purlys, E. *Sapiegų rūmai Antakalnyje*. Vilnius, 2012, p. 239.

Karo technikos dalių dvidešimtmetis, 1919–1939. Kaunas, 1938, p. 423.

Kotlubajus, E. *Radvilos*. Vilnius, 1995, p. 475.

Machynia, M.; Rakutis, V.; Szrednick, Cz. Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego. *Oficerowie Rzeczypospolitej Obojga Narodow 1777–1794*. Spisy, Krakow, 1999, s. 266.

Martinionis, A. *Žygis į Vilnių, 1939 m. spalio 27–29 d*. Vilnius, 1997, p. 362.

Matušakaitė, M. *Išėjusiems atminti. Laidosena ir kapų ženklimas*

LDK. Vilnius, 2009, p. 352.

Pociūnas, A. *Kauno tvirtovės gynyba 1915 m.* Vilnius, 2008, p. 18.

Pociūnas, A. Lietuvos artilerijos pabūklų liejyklos, dirbtuvės ir arsenalai. *Mokslas ir technika*, 1993, Nr. 11, p. 20.

Pociūnas, A. *Dienoraštis*, 2004 m. kovo 29 d., gegužės 1 d.

Povilaitytė, E. Vilniaus Aukštutinės pilies rūmų ikonografija: nuo dokumentinio fiksavimo iki vizijų. *Lietuvos pilys*, 2009, Nr. 5, p. 187.

Salamavičius, S. *Vilniaus miesto kultūra ir kasdienybė XVII–XVIII amžiuose*. Vilnius: Edukologija, 2011, p. 511.

Tyla, A. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės iždas per Dvidešimtmetį karą (1648–1667)*. Vilnius, 2010, p. 400.

Vilniaus Žemutinė pilis XIV a.–XIX a. pradžioje. 2002–2004 m. istorinių šaltinių paieškos. Vilnius, 2006, p. 376.

Волкай, М. *Нясвіжскага замка*. Мінск, 2015, с. 187.

Гуковский, К. *Город Ковна*. Ковна, 1904, с. 120.

История дипломатии. Москва, 1941, т. 1, с. 566.

Įteikta 2023 m. vasario 8 d.

HISTORY OF FESTIVE SALUTES OF ARTILLERY GUNS IN LITHUANIA

Arvydas POCIŪNAS,
Vytautas the Great War Museum

In 1382, the army, led by the Lithuanian ruler Kęstutis, attacked the castle of the Teutonic Order in Jurbarkas, and used bombards for the first time. This was the beginning of the development of Lithuanian artillery. Artillery was used not only in battles and sieges of fortresses, but also during festive salutes. Probably one of the first (at least known) festive salutes was made in April 1498, in Vilnius, at the Fish Market.

Festive salutes were used throughout the state. They were used to congratulate rulers and their families on birthdays and anniversaries, and nobles did the same in their palaces and castles. Salutes were performed in celebration of state and religious holidays, congratulating the commanders of the Lithuanian army who achieved victories in battles and the nobles who became the governors of Vilnius. During the salute, not one or two, but dozens of cannons were fired from morning to evening. By the way, cannon volleys were often accompanied by the pealing of church bells; therefore, almost all the inhabitants of that city or town participated in the celebrations.

In 1795, after Austria, Prussia, and Russia destroyed the united state of Lithuania, Poland – Both Nations, these states were practically erased from the maps of Europe. Artillery salutes were performed by occupying troops. After the restoration of the state of Lithuania in 1918, its army, festive salutes were mainly performed during military parades held during public holidays, or salutes to the warship of another state that arrived at the port of Klaipėda.

The occupiers' salutes thundered when the Soviet Union occupied Lithuania in 1940–1941, 1945–1990, and fascist Germany in 1941–1945.

Finally, in 1990 and after the restoration of the state and its army, the national festive salutes which commemorate the statehood of our nation and other important dates for the state, also came to life. Festive salutes have become attractive to people; they like and greet the volleys with thunderous applause. Festive salutes with the participation of artillery guns must be preserved for the future as it is part of the festive heritage of our state.